

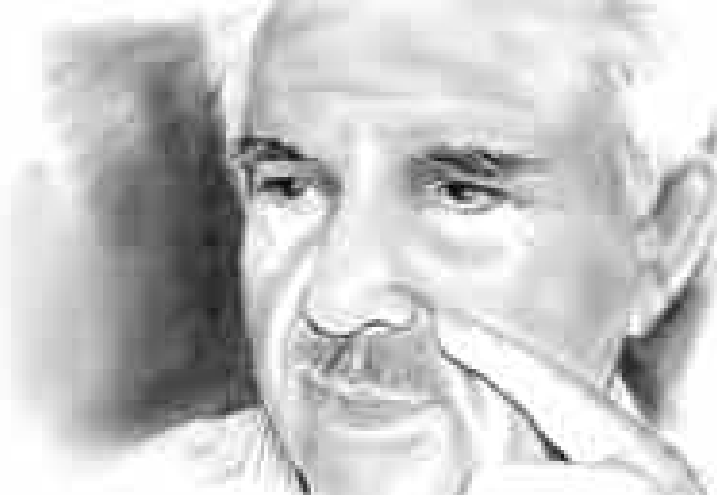
شيعری بلاونہ کراوہی عبداللہ بہگی میسباج دیوان (نہدہب)

(۱۹۱۶-۵-۲۲)

۲

محمہد مہمہ باقی

لہ ژمارہی پیشووتری گوٹاری (ٹائندہ) دا، شيعریکی تری بلاونہ کراوہی (نہدہب) و چوئیتی چنگستنی چندان شيعری ئەم شاعیرہ پر بہرہمہ دواين. ئەمجارہش شيعریکی تری (نہدہب) بلاودہکینہوہ، کہ ئەمیشمان لہ بۆنہی ترو لہ گہل چہ پکە شيعری بلاونہ کراوہی شاعیردا پەیدا کردوہ.

۱. نەشئە بەئشئە رووئە جامی لەعلی
لیئوی گەوہەریت	موژگان ئەدەنگ
دە: فیدای لەعلی دوو لیئوی بوسسەدینی
قووت و نووری دووچاوە، ئەو دوو چاوی
عەبەهریت	گولپەریت
۵. گرتبووم دەست، تو سەری فووبان، زۆرم
۲. گەر بەرۆج و جانی شیرین، بتکرن ئەمی
رووئەکەم	کوت فەتا
شاھی فووبانی و ساعیب تاجی و هەم
زامنم بیللا ئەگەر بیئوو زیان کا موشتەریت
۳. کوا بەشەر، هیندەمی تەراووت! کوا بەدەن،
هیندە لەتیف!	ئەفسەریت
۶. با (نەدەب) پیئم گوت: کہ کامی، لەو دوو
لەعلی شەککەریت
یا کہ غیلمانی بەهەشتی، یا مەلەک، یا نە
پەریت	شەککەر و کەر! پیئی وتم: مردووت مری، بۆچ
وا کەریت!
۴. سەر: بەقوربانی کەوانی دوو برۆت،	* * *

ناساندنه وه:

جامی له‌عل: مه‌به‌ست دهم و لیوی سوورو ئال و جوانی یاره، دیسان هر (سالم) ده‌لی:

کیش: به‌حری رهمه‌ل موسسه‌مهن مه‌حزوف: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن. وه‌ک نمونه‌ی:

من له نه‌شئه‌ی جامی له‌علت،
مه‌شهریش ناییمه هوش
جامی وا، (سالم) له دورا، قیسمه (به‌مه)
که‌ی ده‌بی؟ (مه‌حوی، ل ۲۷۲)

۱. دیده: عینی جارییه، دل: پر له ناری
مووقده
ئابو تابی حوسن ئه‌دهم به‌و گول
عوزاری مووقده (مه‌حوی، ل ۲۷۲)

عه‌به‌هر: نیرگز، چاوی عه‌به‌هر-یت: چاوی وه‌ک
نیرگزت.. (سالم) ده‌لی:

۲. ئه‌ی وه‌ته‌ن! یه‌عقوبی تۆم و یوسفم لی
گوم بووه
ئه‌ی وه‌ته‌ن! به‌دناوی تۆم و ئابرووم بۆ
تۆ چووه (قانع، ل ۲۰۴)

رشته‌یی زه‌وق و ئه‌له‌م، دینه موقابیل
ویسال
دلی من: لاله‌یی ئه‌و، دیده‌یی ئه‌و:
عه‌به‌هری من (۹۴ ل)

۳. من گوتم: وا تیری نازی چاوی تۆ، پیکای
دل

واتای به‌یته‌که‌ش: دهم و لیوی سوورو ئال و جوانی
وه‌ک گه‌وه‌رت، مایه‌ی ژیانه‌وه‌و گه‌شه‌کردن و
بزووتنی رۆحه‌و پووناکیی هه‌ردوو چاوی وه‌ک
نیرگزیشت، وزه‌و هیزو پرشنگی گه‌ش به‌چاوم
ده‌به‌خشن.

پیکه‌نی و فه‌رمووی: به‌رپیکه‌وت بووه،
نیشانهم لی نه‌گرت (عه‌ونی، ل ۳۰)
لیکانه‌وه:

۲. گه‌ر به‌رۆحو جانی شیرین بتکرن، ئه‌ی
رووه‌که‌م
زامنم بیللا، ئه‌گه‌ر بیتو زیان کا
موشته‌ریت

۱. نه‌شئه‌ به‌فشی رووه‌ جامی له‌علی لیوی
گه‌وه‌هریت
قووت و نووری دوو‌چاوه، ئه‌و دوو چاوی
عه‌به‌هریت
نه‌شئه: گه‌شه‌کردن، بزووتن، سه‌ره‌ه‌دان.. (سالم)
ده‌لی:

واتا: ئه‌وه‌نده به‌ به‌هاو بایه‌خ و به‌نرخیت، هر
که‌سیک بیه‌وی رۆحو گیانی شیرینی خۆیت له‌سه‌ر
دابنی، من ئه‌و که‌سه‌ دلنیا ده‌که‌م، که‌ هیشتا هر
ئه‌و که‌سه‌ قازانجیتی.

قه‌ت نه‌بوو نه‌شئه‌و ناکا، مه‌زره‌عه‌ی
عومرم، به‌هار
لیی نه‌دا بای خوره‌می، تا که‌وته
هه‌نگاوی دره‌و (سالم، ل ۱۱۷)

۳. کوا به‌سه‌ر هینده‌ی ته‌راوه‌ت! کوا به‌ده‌ن
هینده‌ له‌تیف
یا: که‌ غیلمانی به‌هه‌شتی، یا: مه‌له‌ک،
یا نه: په‌ریت

جام: ده‌فر، پیک، لیوان، په‌رداخ، پیاله.. (سالم)
ده‌لی:
ساقی له‌په‌رده‌ ده‌ره‌ات، جامی شه‌رابی
هیئا
دل خیره‌ ما له‌ عیره‌ت، مه‌ه‌ ئافتابی
هیئا (۳۵ ل)

تهراوت: ته‌چک، پاراو، فه‌ریکو و تازه، پر ئاو
له‌تیف: ناسک، شیرین.
غیلمان: ئه‌و کورپه‌ لاره‌ شوخ و جوانانه‌ی له
به‌هه‌شتدا خه‌ریکی خزمه‌تگوزارین
واته: هه‌لگه‌وتنو پیکهاته‌ی رۆح و جه‌سته‌ی تو،
ئه‌وه‌نده‌ ناسک و جوان و ته‌رو پاراو، له‌ ده‌ره‌وه‌ی
ناسنامه‌و سروشته‌ی ئاده‌میزاده‌و له‌ ئاده‌میزادی
ئاسایی ناچیت، بۆیه‌ هه‌بێ و نه‌بێ، تو هه‌ر فریشته‌و
په‌ری و گیانه‌به‌ری جوان و ئه‌فساناوی به‌هه‌شتیت.

٤. سه‌ر: به‌قوربانی که‌وانی دوو برۆت، موژگان
فه‌ده‌نگ
دل: فیدی له‌علی دوو لیوی بوسسه‌دیته‌ی
گولپه‌ریت

موژگان: مژول، موژه، برژانگ، به‌لام وشه‌که
له‌ بنه‌چه‌دا فارسییه‌و مانای کۆی برژانگ دیت،
چونکه‌ (مژه=موژه) هه‌له‌هینجراوی (مود=موویچه)،
یان (موویچه)یه‌و به‌واتای مووی باریک، که‌ پیتی
(چه) بۆته (ژاو دواتریش بۆته (موژه) و کاتیکیش
کۆده‌کریته‌وه، بزوینه‌ کورته‌که‌ی ده‌بی به‌(گ) و
پاشان (ان)ی کۆی ده‌چیته‌ سه‌رو به‌م شیوه‌یه
ده‌بیته (موژه+گ+ان=موژگان).
شاعیرانی کورد وشه‌ی (موژگان)یان به‌مجۆره
به‌کاربردوه:

١. فیلاح و قیبه، یا به‌ غه‌مزه، بۆ نیشانه‌ی دل،
به‌پاو

مه‌یلی راست هاویشتنی موژگانی دل
په‌یکه‌ر ده‌کا!
(نالی، ١٠٩)
٢. سه‌راپا هه‌روه‌کو هه‌لقه‌ی زری په‌رویه‌یه‌ی
فویتم

به‌یه‌ک یه‌ک تیری موژگانی، زری
دۆزن، بریندارم
(نالی، ٢٧٥)

٣. قاتیلی من، که‌س نییه، بوختانی ناھه‌ق
بۆچ بکه‌م!

من شه‌هیدی فه‌نبه‌ری موژگان تازه
ساوی تۆم
(کوردی، ٣)

٤. سوپای موژگان و تیری ئه‌برۆت
شکه‌ستی فیرقه‌یی تابووهره‌ ئه‌مشه‌و
(کوردی، ٤٣)

فه‌ده‌نگ: تیر، برژانگی تیژو کاریگه‌ر.. شاعیرانی
کورد وشه‌ی (فه‌ده‌نگ)یان به‌مجۆره‌ به‌کاربردوه:
١. نالی! وهره‌ لاده‌ له‌ فه‌ده‌نگی موژه‌یی یار
ئه‌و کافره‌ مه‌ستانه، که‌ غاره‌تگه‌ری
دینن
(نالی، ٢٤٠)

٢. چاوه‌که‌م! ئۆ من برینداری فه‌ده‌نگی چاوی
تۆم

نارو بیمارو گرتقاری که‌مه‌ندو داوی تۆم
(کوردی، ٦٤)

٣. ره‌وشه‌نی داوه‌ به‌دل، ره‌وزه‌نی سینه‌م له
فه‌ده‌نگ

ده‌ک ئیلاهی نه‌رزێ ده‌ستی که‌مانت
له‌گلا
(کوردی، ٢٦)

بوسه: ماچ، بوسسه‌دین: مایه‌و هۆی ماچکردن.
گولپه‌ر: په‌ره‌ی گول

واته: سه‌رم به‌قوربانی دوو برۆی چه‌ماوه‌ی
وه‌ک که‌وانت، ئه‌ی ئه‌و که‌سه‌ی برژانگه‌کانت له
تیر ده‌چن. یان: برژانگه‌کانت وه‌کو تیرن و دلێشم
به‌فیدای ئالیی و سووری ئه‌و دوو لیوه‌ی که‌ وه‌ک
چۆن ئه‌گه‌ر له‌ باخیکدا گولێکی جوان ببینیت، چه‌ز
ده‌که‌یت په‌ره‌کانی ماچ بکه‌یت، لیوه‌کانی تۆش ئاوا
ریبوار بانگ ده‌کهنم، تا ماچیان بکات.

٥. گرتبووم ده‌ست، تۆ سه‌ری فووبان، زۆرم
که‌ت فه‌تا

شاهی فووبانی و ساعیبه‌ تاجی و هه‌م
ئه‌فسه‌ریت

خووبان: کۆی (خووب)ه‌و به‌مانای جوان و شه‌نگ و
شوخ و له‌بارو باش و په‌سه‌ند. (نالی) و (سالم) وشه‌ی

نازناوی (عبداللہ به گی میسباح دیوان) هوه به یارم
وت، تا به لکو له م ریگه یه وه، که رهنگه شهرم و
شکویه ک له شاعیرو نووسه ر بکات.

کام: ئاره زوو، مه یل، خوزگه، تاسه، چیژ، تام و
به مجوره (کام+ئ)، واته: کامی، کامیک، چیژیک،
ئاره زوو بیگ، تاسه یه ک، تامیک.. (سالم) وشه ی
(کام) ی به مجوره به کاربردوه:

۱. له وه سلالمو له به درگو نه و فناکم، ئه ی فله ک
ئامان

به کامی من بده ته غیبری نه مسی
که و کبته ئه مشه و (سالم، ۱۱۸)
۲. ئه م کیشه، که گیسوت هه یه تی، کامی
که شیشه

بگرن به به ده ل با عوله ما، ریشی سوکوبا
(سالم، ۲۶)

واته: زور به ئه ده بو نه زا که ته وه به یارم
وت: با تاسه و ئاره زوو دلم بشکی و ریگه م
بده ماچیکی ئه و لیوه ئال و وه که شه کر
شیرینه ت بکه م. که چی له وه لامدا پیمی وت:
چون ریگه به خوت دده دیت، پله و پایه ی خوت
له ئاستی مندا به رامبه ر رابگریت و لیوه
ئال و شیرینه کانم ماچ بکه یه ت؟! وا دیاره
له پله و پایه و ئاستی من نه گه یشتوویت،
بویه ده به نگیت.

(خوبان) یان به مجوره به کاربردوه:
۱. مومکین نییه به لبی دلێ نووبان، به من
و تو

نه مبیستوو ته سفیری دلێ: مه لاییک،
به مه لا (نالی، ۷۰۵)
۲. له بابانا گرفتارن، په ریشان فاترو بیگه س
به به معیبه ت سییه ه به تانه، وه ک
گیسووی نووبانن (سالم، ۱۵)

ساحیب تاج: خاوه ن پله و پایه و گه وره یی:
ئه فسهر: ئه میش هه ر به مانای خاوه ن پله و
پایه و گه وره یی. وشه که ش له بنه رتدا به په هله وی
(apisar, afasar) و له ئافیتاشدا (aiwa sara)
یه.. (نالی) ده لێ:

دا کووچه کووچه، ئۆلی به سه ردا بکا به چنگ
له و فاکه ئه فته ره، که هه موو تاج و ئه فسره
(نالی، ۴۲۱)

واته: دهستم به دامینی تو ی هیژاو شایان و
په سه نده وه و زورم قسه ی پر له هه له و بی سه رو به ر
وتوو وه ده بی به گه وره یی خوت لیم ببوو ریت.

۶. با (ئه ده ب) پییم گوت: که کامی، له و دوو
له علی شه ککه ریت
شه ککه رو که را! پیی وت م: مردوو ت مرئ،
بۆ چ وا که ریت!
با (ئه ده ب): له دارشته که دا جوانکارییه ک هه یه،
شاردراوه ته وه، چونکه له لایه که وه مه به ستیتی
بلی:

به ئه ده بو نه زا که ته وه به یارم وت. له لایه کی
تریشه وه مه به ستیتی بلی: به زمانی (ئه ده ب) ی